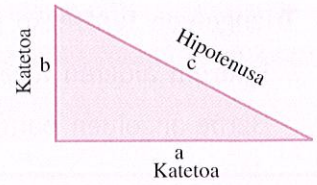

3 Pitagoraren teorema

Pitagoraren teorema: "Triangelu angeluzuzen batean, hipotenusaren berbidura katetoen berbiduren baturaren berdina da".

$$a^2 + b^2 = c^2$$

203 Kalkulatu triangelu angeluzuzen hauen hipotenusa.

Adibidea Katetoak $a = 12$ cm, eta $b = 16$ cm: $c^2 = 12^2 + 16^2 = 144 + 256 = 400 \Rightarrow c = \sqrt{400} = 20$ cm

a) a katetoa = 12 cm, b katetoa = 35 cm

b) a katetoa = 20 dm, b katetoa = 21 dm

c) a katetoa = 65 m, b katetoa = 72 m

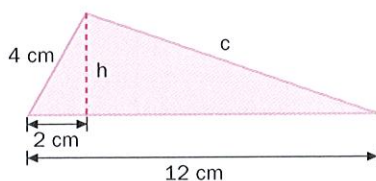
204 Kalkulatu triangelu angeluzuzen hauetan falta den katetoa.

Adibidea Hipotenusa = 41 cm, katetoa = 40 cm: $c^2 = 41^2 - 40^2 = 481 - 400 = 81 \Rightarrow c = \sqrt{81} = 9$ cm

a) Hipotenusa = 13 cm, katetoa = 12 cm

b) Hipotenusa = 73 m, katetoa = 48 m

205 Kalkulatu triangelu honen altuera (h) eta c aldea.

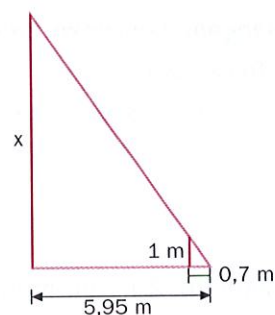

- 213** Triangelu baten aldeek 18, 30 eta 36 zentimetro dituzte. Kalkulatu antzeko triangelu baten aldeek zenbat neurtuko duten, jakinda alderik txikienak 6 zentimetro dituela.

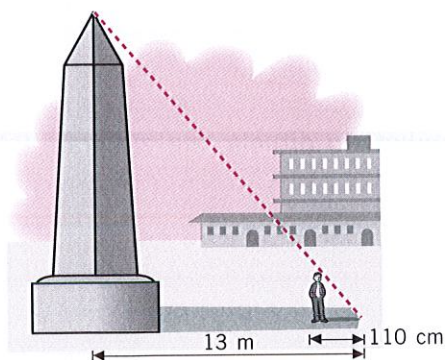
- 214** 1 metro luzeko makila bertikal batek 70 zentimetroko itzala egiten badu, zer-nolako altuera izango du 5,95 metroko itzala egiten duen zuhaitz batek?

Talesen teorema erabiliz (suposatzen da eguzki-argiaren izpiak paraleloak direla), honela adieraziko dugu:

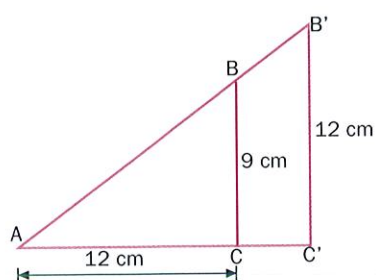
$$\frac{0,70}{5,95} = \frac{1}{x} \Rightarrow 0,7 \cdot x = 1 \cdot 5,95 \Rightarrow x = \frac{5,95}{0,7} = \boxed{8,5 \text{ m}}$$

- 215** Kalkulatu 13 metroko itzala egiten duen obelisko baten altuera, kontuan izanik 1,75 metroko pertsona batek 110 zentimetroko itzala egiten duela.

- 216** Talesen eta Pitagorasaren teoremak erabiliz, kalkulatu falta diren aldeen neurriak.

5 Poligonoen distantziak

Poligono bateko bi punturen arteko distantzia kalkulatzeko, askotan, Pitagorasen teorema erabiltzen da.

217 Kalkulatu trapezio isoszele honen altuera.

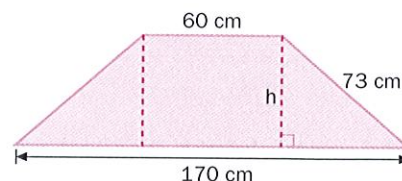
Irudiari erreparatuz, bi triangelu angeluzuzen ikusiko ditugu; horien altuera katetoetako bat izango da, eta hipotenusa, alde zeharra.

Trapezio isoszelea denez, beste katetoaren neurria hau da:

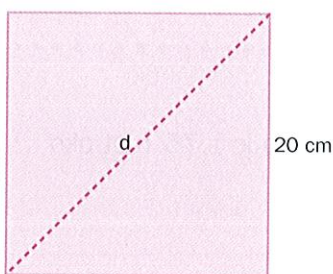
$$\frac{170 - 60}{2} = 55 \text{ cm}$$

Triangelu horietako batean Pitagorasen teorema aplikatuz, hau lortuko dugu:

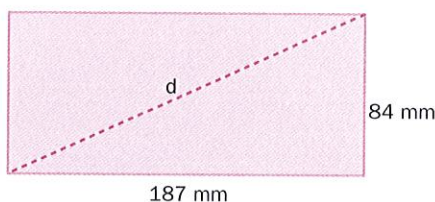
$$h^2 = 73^2 - 55^2 = 2.304 \Rightarrow h = \sqrt{2.304} = 48 \text{ cm}$$

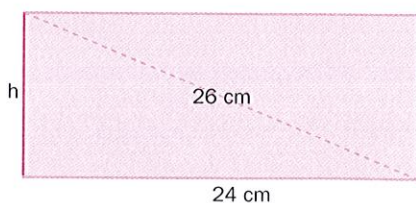
218 Kalkulatu 20 zentimetroko aldeak dituen karratu honen diagonalak.

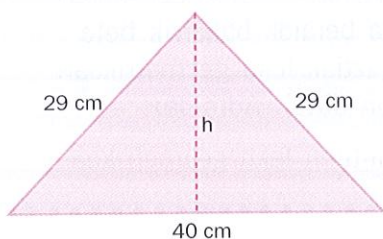
219 Kalkulatu laukizuzen honen diagonalak, jakinda oinarriak 187 milimetro dituela, eta altuerak, 84.

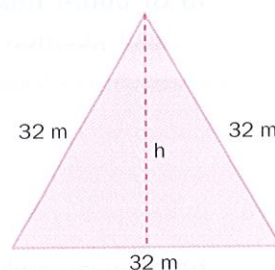
220 Laukizuzen baten oinarriak 24 zentimetro ditu, eta diagonalek, 26. Kalkulatu laukizuzenaren altuera.

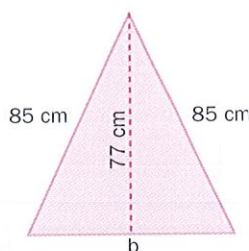
- 221** Triangelu isoszele baten alde berdinek 29 zentimetro dituzte, eta oinarriak, 40. Kalkulatu altuera.

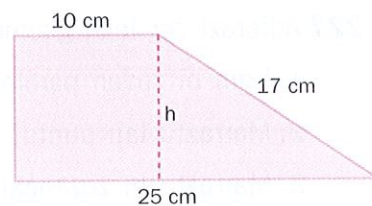
- 222** Triangelu aldeberdin baten aldeek 32 metro dituzte. Kalkulatu altuera.

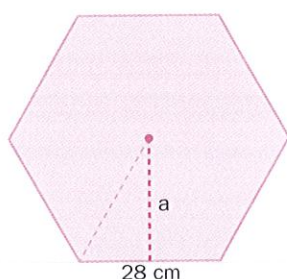
- 223** Zenbat zentimetro ditu triangelu isoszele baten oinarriak, 77 zentimetroko altuera badu, eta haren aldeek 85 zentimetro badituzte?

- 224** Trapezio angeluzuzen baten oinarriek 10 eta 25 zentimetro dituzte, eta alde zehiarrak, 17. Kalkulatu zenbat zentimetro dituen beste aldeak.

- 225** Kalkulatu 28 zentimetroko aldeko hexagono erregular honen apotema (gogoratu hexagonoaren erradioak eta aldeek neurri bera dutela).

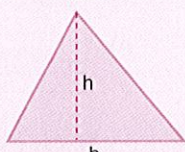

10. Azalerak eta bolumenak

1 Irudi lauen perimetroak eta azalerak

- Poligono baten **perimetroa** (p) haren alde guztien batura da. Zirkunferentzia baten perimetroa, aldiz, haren luzera da, $p = 2\pi r$.
- Zenbait irudiz osatutako irudi baten **azalera** kalkulatzeko, irudia osatzen duten irudi soilen azalera kalkulatu behar da. Jarraian, irudi soil batzuen azalerak ikus daitezke.

Triangelua

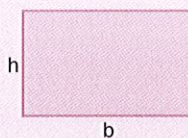
$$A = \frac{b \cdot h}{2}$$

Karratua

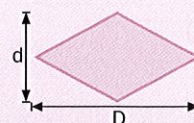
$$A = l^2$$

Laukizuzena

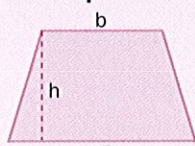
$$A = b \cdot h$$

Erronboa

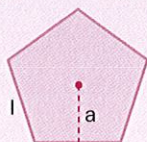
$$A = \frac{D \cdot d}{2}$$

Trapezioa

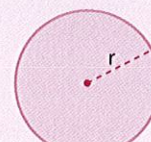
$$A = \frac{B + b}{2} \cdot h$$

Poligono erregularra

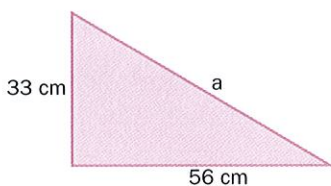
$$A = \frac{P \cdot a}{2}$$

Zirkulua

$$A = \pi \cdot r^2$$

271 Kalkulatu irudi hauen perimetroa.

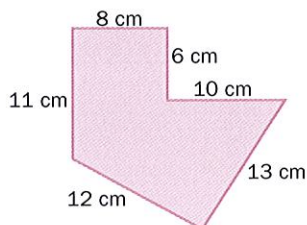
Adibidea Aplikatu Pitagorasen teorema, falta den aldea kalkulatzeko.

$$a^2 = 33^2 + 56^2 = 4.225$$

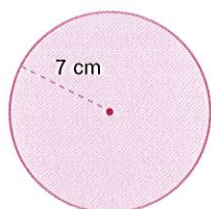
$$a = \sqrt{4.225} = 65 \text{ cm}$$

Perimetroa hau da: $P = 33 + 56 + 65 = 154 \text{ cm}$

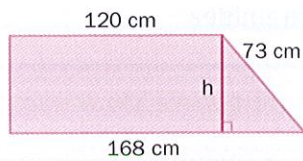
a)

b)

272 Kalkulatu irudi hauen azalera.

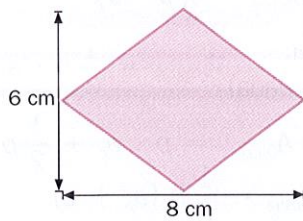

Adibidea Azalera kalkulatzeko, altuera, h , falta zaigu, eta hori triangelu angeluzuzenetik abiatuz lortuko dugu. Triangelu horren altuera kateto bat da; beste katetoaren neurria hau da: $x = 168 - 120 = 48$ cm, eta hipotenusarena: 73 cm.

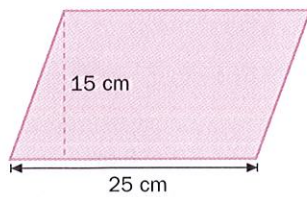
Aplikatu Pitagorase teorema: $73^2 - 48^2 = h^2$; $h = 55$ cm

Beraz, azalera hau da: $A = \frac{120 + 168}{2} \cdot 55 = 7.920 \text{ cm}^2$

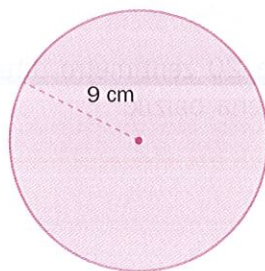
a)

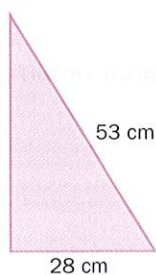
b)

c)

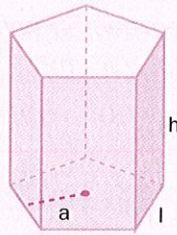
d)

2 Prismen eta piramideen azalera

Prisma

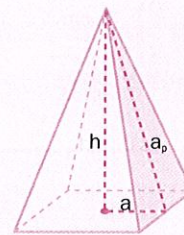

$$\text{Alboko azalera: } A_{\text{Albokoa}} = p \cdot h$$

$$\text{Oinarrien azalera: (oinarria erregularra bada) } A_{\text{Oinarriak}} = 2 \frac{p \cdot a}{2} = p \cdot a$$

$$A_{\text{Guztira}} = A_{\text{Albokoa}} + A_{\text{Oinarriak}} = p \cdot h + p \cdot a \Rightarrow \\ \Rightarrow A_{\text{Guztira}} = p(h + a)$$

Piramidea

$$\text{Alboko azalera: } A_{\text{Albokoa}} = \frac{1}{2} p \cdot a_p$$

$$\text{Oinarriaren azalera: (oinarria erregularra bada) } A_{\text{Oinarria}} = \frac{1}{2} p \cdot a$$

$$A_{\text{Guztira}} = A_{\text{Albokoa}} + A_{\text{Oinarria}} = p \cdot a_p + \frac{1}{2} p \cdot a \Rightarrow \\ \Rightarrow A_{\text{Guztira}} = \frac{1}{2} p (a_p + a)$$

273 Kalkulatu oinarri karratuko piramide baten guztizko azalera, kontuan izanik oinarriaren aldeek 12 zentimetro dituztela, eta altuerak, 8.

Kalkulatu piramidearen apotema. Adierazitako triangelu angeluzuzenean, aplikatu Pitagorasen teorema:

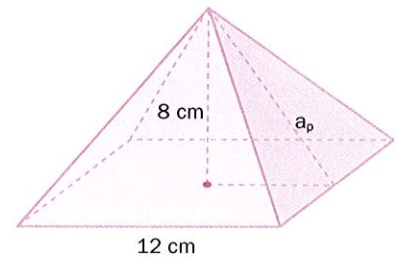
$$a_p^2 = 6^2 + 8^2 = 36 + 64 = 100 \Rightarrow a_p = \sqrt{100} = 10 \text{ cm}$$

$$\text{Oinarria karratu bat denez, perimetroa hau da: } 12 \cdot 4 = 48 \text{ cm}$$

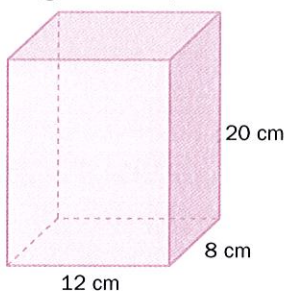
$$\text{Hortaz: } A_{\text{Albokoa}} = \frac{48 \cdot 10}{2} = 240 \text{ cm}^2$$

$$\text{Beste alde batetik, } A_{\text{Oinarria}} = 12^2 = 144 \text{ cm}^2$$

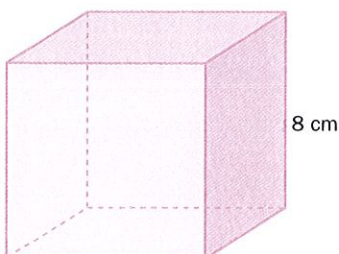
$$\text{Eta guztizko azalera: } A_{\text{Guztira}} = 240 + 144 = \boxed{384 \text{ cm}^2}$$

274 Kalkulatu prisma angeluzuzen baten guztizko azalera, jakinda, 8, 12 eta 20 zentimetro dituela. Gogoan izan, ortoedroaren oinarria ez dela poligono erregularra, laukizuzena baizik.

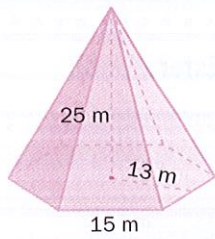

275 Kalkulatu 8 zentimetro ertzeko kubo baten guztizko azalera, kontuan izan kuboaren oinarria karratua dela.

276 Kalkulatu gorputz geometriko hauen alboko azalera zein guztizko azalera.

Kalkulatu oinarriaren azalera:

$$A_{\text{Oinarria}} = \frac{p \cdot a}{2} = \frac{6 \cdot 15 \cdot 13}{2} = 585 \text{ cm}^2$$

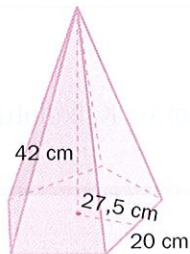
Alboko azalera kalkulatzeko, alboko apotema behar dugu:

$$a_p = \sqrt{25^2 + 13^2} = 28,18 \text{ cm}$$

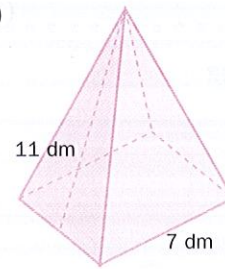
$$A_{\text{Albokoa}} = \frac{p \cdot a_p}{2} = \frac{6 \cdot 15 \cdot 28,18}{2} = 1.268,1 \text{ cm}^2$$

$$A_{\text{Guztira}} = A_{\text{Oinarria}} + A_{\text{Albokoa}} = 585 + 960,75 = 1.853,1 \text{ cm}^2$$

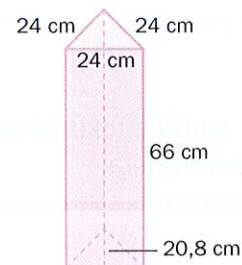
a)

b)

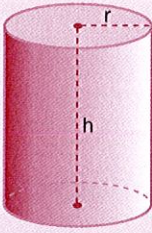

c)

3 Biraketa-gorputzen azalerak

Zilindroa

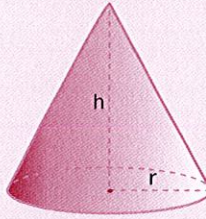

$$A_{\text{Oinarria}} = \pi \cdot r^2$$

$$A_{\text{Albokoa}} = 2 \cdot \pi \cdot r \cdot h$$

$$A_{\text{Guztira}} = 2 \cdot \pi \cdot r^2 + 2 \cdot \pi \cdot r \cdot h$$

Konoa

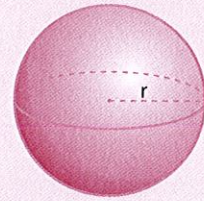

$$A_{\text{Oinarria}} = \pi \cdot r^2$$

$$A_{\text{Albokoa}} = \pi \cdot r \cdot g$$

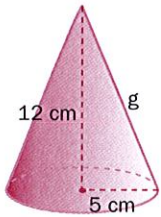
$$A_{\text{Guztira}} = \pi \cdot r^2 + \pi \cdot r \cdot g$$

Esfera

$$A = 4 \cdot \pi \cdot r^2$$

277 Kalkulatu 12 zentimetroko altuerako kono baten guztizko azalera. Oinarriak 10 zentimetroko diametroa du.

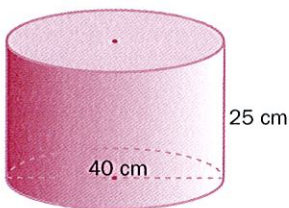
Lehenengo, kalkulatu sortzailea. Triangelu angeluzuzena denez, aplikatu Pitagorasen teorema:

$$g^2 = 5^2 + 12^2 = 25 + 144 = 169 \Rightarrow g = \sqrt{169} = 13 \text{ cm}$$

Beraz:

$$\left. \begin{array}{l} A_{\text{Albokoa}} = 3,14 \cdot 5 \cdot 13 = 204,1 \text{ cm}^2 \\ A_{\text{Oinarria}} = 3,14 \cdot 5^2 = 78,5 \text{ cm}^2 \end{array} \right\} A_{\text{Guztira}} = 204,1 + 78,5 = \boxed{282,6 \text{ cm}^2}$$

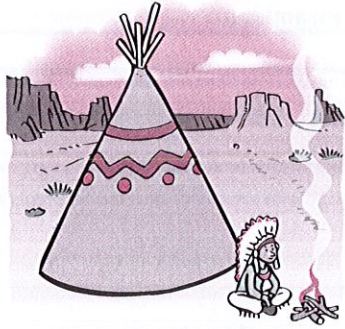
278 Zilindro batek 25 zentimetroko altuera du, eta oinarriaren diametroak 40 zentimetro. Kalkulatu zilindroaren guztizko azalera.

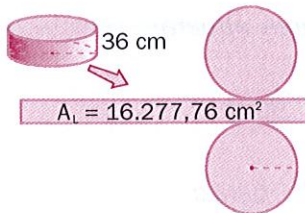
279 Kalkulatu 24 zentimetroko erradioa duen esferaren azalera.

- 280** Tipi indiar batek 5 metroko diametroa eta 6 metroko altuera du. Zenbat oihal beharko da tipi bat eraikitzeko?

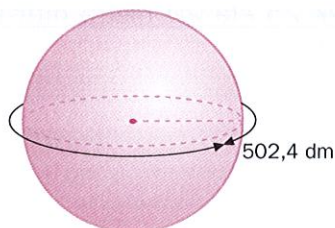

- 281** Zilindro batek 36 zentimetroko altuera du, eta haren alboko azalerak 16.277,76 zentimetro koadro ditu. Zer neurrikoa da oinarriko erradioaren luzera?

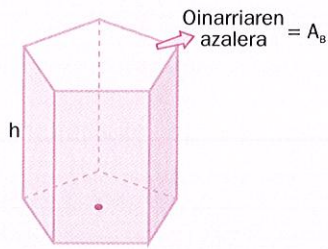
- 282** Lata zilindriko baten oinarriaren erradioak 8 zentimetro ditu, eta haren altuera oinarriaren zirkunferentziaren luzeraren erdia da. Zenbat latorri erabili beharko da lata hori egiteko?

- 283** Esfera bateko zirkunferentzia maximoaren luzerak 502,4 dezimetro ditu. Kalkulatu esfera honen azalera.

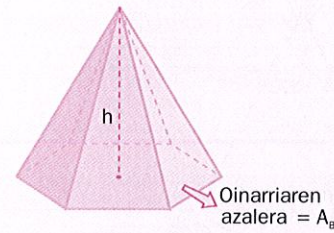
4 Prismen eta piramideen bolumenak

Prisma

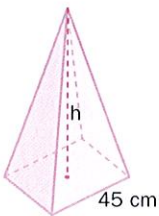
$$V_{\text{Prisma}} = A_B \cdot h$$

Piramidea

$$V_{\text{Piramidea}} = \frac{A_B \cdot h}{3}$$

284 Oinarri karratuko piramide baten oinarriko ertzak 45 zentimetro ditu, eta haren altuera oinarriaren perimetroaren erdia da. Kalkulatu piramidearen bolumena.

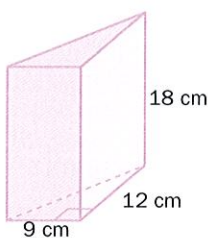
Kalkulatu oinarriaren perimetroa, eta ondoren, piramidearen altuera:

$$p = 4 \cdot 45 = 180 \Rightarrow h = \frac{180}{2} = 90 \text{ cm}$$

Oinarriaren azalera hau da: $A_B = l^2 = 45^2 = 2.025 \text{ cm}^2$. Beraz:

$$V = \frac{2.225 \cdot 90}{3} = \boxed{60.750 \text{ cm}^3}$$

285 Triangelu formako prisma bat dugu 18 zentimetroko altuerakoa, eta haren oinarria triangelu angeluzuzen bat, 9 eta 12 katetoduna. Kalkulatu prismaren bolumena.

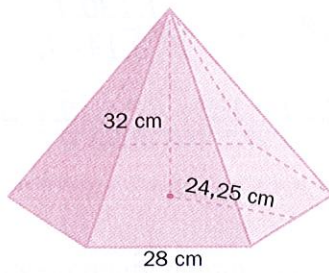
286 Ur-andel batek prisma angeluzuzenaren itxura du. Haren oinarriko aldeek 25 eta 20 metro dituzte. Kalkulatu 1.000 metro kubo ur sartu ahal izateko izan behar duen altuera.

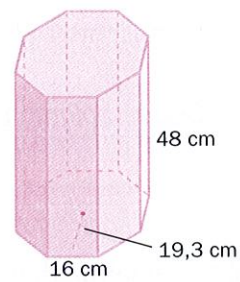
287 Kubo baten guztizko azalera 150 zentimetro koadro da. Kalkulatu kubo horren bolumena.

288 Kalkulatu gorputz geometriko hauen bolumena.

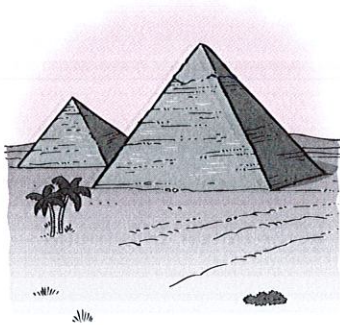
a)

b)

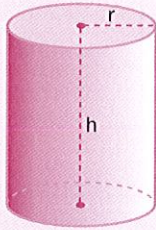

289 Egiptoko Kefren piramidearen oinarri karratuak 214,5 metroko aldeak ditu, eta 143,2 metroko altuera du. Kalkulatu piramidearen bolumena.

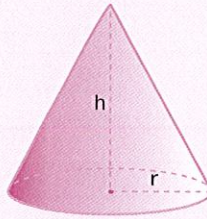
5 Biraketa-gorputzen bolumenak

Zilindroa

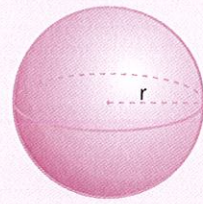
$$V_{\text{Zilindroa}} = \pi \cdot r^2 \cdot h$$

Konoa

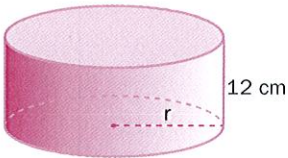
$$V_{\text{Konoa}} = \frac{\pi \cdot r^2 \cdot h}{3}$$

Esfera

$$V_{\text{Esfera}} = \frac{4 \cdot \pi \cdot r^3}{3}$$

290 Zilindro baten alboko azalerak 1.130,4 zentimetro koadro ditu, eta altuerak, 12 zentimetro. Kalkulatu zilindroaren bolumena.

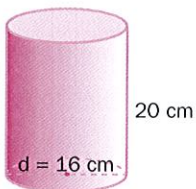

Lehenengo, kalkulatu zilindroaren erradioa, alboko azaleratik abiatuta:

$$A_L = 2 \cdot \pi \cdot r \cdot h \Rightarrow 1130,4 = 2 \cdot 3,14 \cdot r \cdot 12 \Rightarrow r = \frac{1.130,4}{2 \cdot 3,14 \cdot 12} = 15 \text{ cm}$$

Beraz, bolumena hau da: $V = \pi \cdot r^2 \cdot h = 3,14 \cdot 15^2 \cdot 12 = \boxed{8.478 \text{ cm}^3}$

291 Kalkulatu 16 zentimetroko diametroko oinarria, eta 20 zentimetroko altuera dituen zilindroaren bolumena.

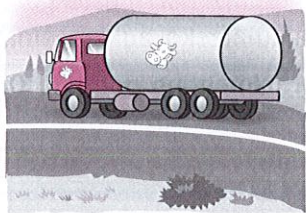

292 Zilindro batek 100,48 zentimetroko altuera du eta neurri bera du oinarriko zirkunferentziaren luzerak ere. Zein da zilindroaren bolumena?

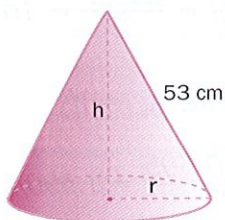
293 Kalkulatu 5 zentimetroko erradioko eta 12 zentimetroko altuera dituen kono baten bolumena.

- 294** Zisterna-kamioi baten zilindro formako tangak 6 metroko luzera eta 1,5 metroko erradioa ditu. Zenbat metro kubo esne garraia dezake? Adierazi erantzuna litrotan ere.

- 295** Kalkulatu 56 zentimetroko diametroa eta 53 zentimetroko sortzailea dituen kono honen bolumena.

- 296** Esfera baten erradioak 15 zentimetro ditu. Kalkulatu esfera horren bolumena.

- 297** Esfera baten azalerak 6.079,04 zentimetro koadro ditu. Kalkulatu esfera horren bolumena.